

O CZYM PAMIĘTAĆ PO STRACIE BLISKIEJ OSOBY

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

SPIS TREŚCI

04	WYDANIE KARTY ZGONU
05	URZĄD STANU CYWILNEGO - AKT ZGONU
06	MIEJSCE POCHÓWKU
07	ŚWIADCZENIA NA WYPADEK ŚMIERCI
10	URLOP OKOLICZNOŚCIOWY
11	SPADEK
13	ZAMKNIĘCIE ZOBOWIĄZAŃ KONSUMENCKICH ZMARŁEGO
21	KOPERTA „NA WSZELKI WYPADEK”

w prowadzenie

Formalności związane ze śmiercią bliskiej osoby obejmują nie tylko organizację pogrzebu. Istotne jest uregulowanie zobowiązań, które pozostawił po sobie zmarły, w tym rozwiązywanie umów z bankiem, ubezpieczycielem, dostawcą prądu czy usług telekomunikacyjnych. Wiele z tych kwestii wymaga odpowiedniego działania i zgromadzenia niezbędnej dokumentacji. Warto wiedzieć, które instytucje należy poinformować oraz jakie prawa Ci przysługują.

Ten poradnik jest dla osób, które chcą dowiedzieć się:

1. gdzie zebrać dokumenty niezbędne do dopełnienia czynności urzędowych?
2. o czym należy pamiętać przy organizacji pogrzebu?
3. jakie świadczenia przysługują najbliższym na wypadek śmierci?
4. kto dziedziczy po zmarłym?
5. jak zamknąć dotychczasowe zobowiązania czy zawarte umowy konsumenckie?

WYDANIE KARTY ZGONU

Najbardziej potrzebnym dokumentem do uporządkowania spraw po śmierci drugiej osoby jest akt zgonu wystawiany przez Urząd Stanu Cywilnego. Sporządzany jest on na podstawie karty zgonu.

Karta zgonu – jest dokumentem potwierdzającym zgon osoby zmarłej. Służy do ubiegania się o wystawienie kolejnego dokumentu – aktu zgonu, który sporządza Urząd Stanu Cywilnego (USC). W zależności od miejsca i okoliczności śmierci (szpital, wypadek, w wyniku przestępstwa) kartę zgonu może wystawić lekarz, a także ratownik medyczny lub inne odpowiednie służby.

Jeśli śmierć nastąpiła w innym miejscu, np. w domu – należy powiadomić lekarza rodzinnego lub lekarza pogotowia ratunkowego.

Karta zgonu zawiera informacje dotyczące osoby zmarłej. Powinny się w niej znaleźć:

- » imiona, nazwisko, nazwisko rodowe,
- » data i miejsce urodzenia,
- » data zgonu,
- » płeć,
- » numer PESEL,
- » przyczyna zgonu,
- » miejsce zgonu, miejsce znalezienia zwłok,
- » informacje o osobie stwierdzającej zgon.

Dlaczego to ważne?

Karta zgonu stanowi podstawę do wydania aktu zgonu. Bez niego nie będzie możliwe zakończenie umów, które zmarły zawarł, np. z operatorem telekomunikacyjnym, bankiem czy firmą ubezpieczeniową.

URZĄD STANU CYWILNEGO - AKT ZGONU

Udając się do Urzędu Stanu Cywilnego, przygotuj:

- kartę zgonu,
- dowód osobisty zmarłej osoby,
- swój dokument tożsamości do okazania (np. dowód osobisty lub paszport).

USC, po uzupełnieniu informacji dotyczących miejsca zamieszkania osoby zmarłej, wykształcenia oraz jej stanu cywilnego, bezpłatnie wystawi akt zgonu oraz jeden egzemplarz odpisu skróconego aktu zgonu. Dokument jest niezbędny do ubiegania się o świadczenie z ZUS – zasiłek pogrzebowy. Akt zgonu może być również konieczny do załatwienia innych formalności, np. urlopu okolicznościowego, ubiegania się o odprawę pośmiertną u pracodawcy itp.

Kiedy zgłosić zgon:

- » do 3 dni od wystawienia karty zgonu,
- » do 24 godzin od chwili zgonu – jeśli osoba zmarła na skutek choroby zakaźnej.

Kto może zgłosić zgon:

- » małżonek lub dzieci osoby zmarłej,
- » najbliższe spokrewnione osoby oraz powinowaci,
- » pełnomocnik jednej z powyższych osób (dowiedz się w USC, jak załatwić sprawę przez pełnomocnika),
- » osoby mieszkające w miejscu, w którym doszło do zgonu,
- » osoby, które były świadkami zgonu,
- » administrator budynku, w którym doszło do zgonu.

Gdy zgłosisz zgon, osoba zmarła zostanie automatycznie wymeldowana z miejsca pobytu stałego lub czasowego, a jej dowód osobisty zostanie unieważniony.

MIEJSCE POCHÓWKU

Z odpisem aktu zgonu idź do administracji cmentarza. Tam możesz zawrzeć umowę z właścicielem grobu. Wiąże się ona z uiszczeniem opłaty na okres 20 lat (w przypadku grobowców – 99 lat).

Prawo do grobu ma nieoczywisty – dwojaki: majątkowy i osobisty – charakter, przez co łączy w sobie elementy prawa własności i dobra osobistego.

Do czasu pierwszego pochówku prawo do grobu ma charakter wyłącznie majątkowy i możemy nim swobodnie dysponować. Z chwilą pochowania w grobie pierwszej osoby zmarłej, tracimy prawo do swobodnego dysponowania grobem i musimy się liczyć ze zdaniem najbliższych osoby, która jest pochowana w grobie.

Elementy osobiste prawa do grobu mają charakter przeważający i są związane z określoną osobą. Jako prawa osobiste są niezbywalne i niedziedziczne.

Współpraca z rodziną jest istotna w przypadku tzw. dochówki. W przykładowej sytuacji gdy w grobie spoczywa żona, dochowanie męża nie wymaga zgody rodziny. Sprawa dochówki staje się dyskusyjna, gdy w grobie zostali też pochowani inni członkowie rodziny nie z bezpośredniej linii rodzinnej lub osoby niespokrewnione. Wówczas najbliższe osoby zmarłych nabywają osobiste uprawnienia do grobu i decydowania o dochówce kolejnych zmarłych – każda z wymienionych osób ma z pozostałymi współuprawnionymi jednakowe prawa. Dlatego administrator może wezwać wyżej wymienione osoby do złożenia oświadczenia zgody na dochówkę, co musi nastąpić przed pochówkiem i mieć formę pisemną.

Dokonanie ekshumacji, postawienie pomnika i zmiana napisów na tablicach wymagają zgody administratora na podstawie umowy zawartej z właścicielem grobu.

ŚWIADCZENIA NA WYPADEK ŚMIERCI

1. Zasiłek pogrzebowy

Wypłacany jest przez ZUS osobom lub podmiotom, które zajęły się pochówkiem i pokryły koszty pogrzebu.

Gdy koszt pochówku przewyższy kwotę świadczenia, zasiłek pozostaje na niezmiennym poziomie. W przypadku udziału innej osoby w pokryciu kosztów ZUS wypłaca kwotę podzieloną wprost proporcjonalnie do poniesionych kosztów pogrzebu.

Co zrobić:

Złóż wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego (Z-12) i dokumenty w ZUS osobiście lub przez pełnomocnika.

Jeśli pokryjesz koszty pogrzebu członka rodziny, w Twoim imieniu dokumenty może złożyć zakład pogrzebowy.

- » ZUS pomaga klientom w dopełnieniu formalności. To on wystąpi do Urzędu Stanu Cywilnego o odpis aktu zgonu, jeśli nie będzie on dołączony do wniosku o wypłatę zasiłku. We wniosku należy wpisać dane zmarłego: imię i nazwisko, numer PESEL, datę zgonu. Jeśli numer PESEL nie został nadany, trzeba wpisać miejscowość zgonu. Na tej podstawie ZUS wystąpi do urzędu o wydanie odpisu skróconego aktu zgonu, gdy wnioskodawcą jest członek rodziny zmarłego.
- » Oświadczenia i wnioski składa się papierowo lub elektronicznie poprzez Platformę Usług Elektronicznych (PUE) ZUS. Dokumenty przesłane e-mailem nie są rozpatrywane.
- » Dokumenty, które zgodnie z przepisami muszą być przekazane do ZUS w oryginale (np. rachunki poniesionych kosztów pogrzebu) trzeba złożyć w formie papierowej. Na stronie internetowej www.zus.pl można znaleźć szczegółowe wskazówki, jak złożyć wnioski za pośrednictwem PUE i jakie oświadczenia dołączyć.

Kto może ubiegać się o zasiłek:

- » członkowie rodziny,
- » pracodawca,
- » dom pomocy społecznej,
- » gmina,
- » powiat,
- » osoba prawna kościoła lub związku wyznaniowego,
- » osoba obca.

Kiedy złożyć wniosek o zasiłek:

- » do 12 miesięcy od dnia śmierci,
- » do 12 miesięcy od dnia pogrzebu – jeśli pojawił się problem z odnalezieniem zwłok lub identyfikacją zmarłego. W takim przypadku do wniosku trzeba dołączyć dokumenty, które potwierdzą powód opóźnienia np. zaświadczenie policji lub prokuratury.

Po upływie powyższych terminów dochodzi do przedawnienia roszczeń.

2. Odprawa pośmiertna

Jeśli osoba zmarła była zatrudniona, to małżonek lub osoby, którym przysługuje prawo do renty rodzinnej, mogą otrzymać również odprawę pośmiertną. Wysokość takiego świadczenia jest zależna od stażu zatrudnienia oraz liczby osób, którym odprawa będzie przysługiwać. Jest ono dzielone po równo każdej uprawnionej osobie, a w przypadku tylko jednego członka rodziny uprawnionego do odprawy pośmiertnej, odprawa przysługuje w wysokości połowy kwoty określonej w kodeksie pracy.

Kwota świadczenia:

- » przy zatrudnieniu krótszym niż 10 lat – wysokość miesięcznego wynagrodzenia,
- » przy zatrudnieniu wynoszącym 10 lat – wysokość trzymiesięcznego wynagrodzenia,
- » przy zatrudnieniu wynoszącym 15 lat – wysokość sześciomiesięcznego wynagrodzenia.

Odprawa pośmiertna podlega opodatkowaniu.

3. Renta rodzinna

To stałe świadczenie, które przysługiwać może małżonkowi osoby zmarłej, dzieciom (własnym, przysposobionym, przyjętym na wychowanie oraz dzieciom drugiego małżonka) oraz rodzicom. Renta rodzinna jest wypłacana przez ZUS, gdy zmarły przed śmiercią miał przyznane prawo do emerytury lub renty.

Do renty uprawnieni są:

- » **dzieci osoby zmarłej** – do czasu ukończenia 16 lub 25 lat; warunkiem otrzymywania świadczenia jest kontynuowanie nauki lub całkowita niezdolność do pracy przed ukończeniem 16 lub w trakcie trwania nauki przed 25 rokiem życia,
- » **wdowa lub wdowiec** – zyskują prawo do otrzymywania renty, gdy w chwili zgonu współmałżonka mieli ukończone 50 lat lub byli niezdolni do pracy. Jeśli do zgonu doszło wcześniej, a co najmniej jedno z dzieci kontynuuje naukę, wdowa lub wdowiec ma prawo do otrzymywania renty do chwili, gdy dziecko ukończy 18 rok życia,
- » **rodzice osoby zmarłej** – mogą otrzymać rentę po zmarłym, jeśli spełniają warunki takie same jak wdowa lub wdowiec oraz w sytuacji, gdy ich zmarłe dziecko w sposób znaczący przyczyniało się do ich utrzymania.

Renta rodzinna wynosi określony procent renty, która przysługiwałaby zmarłemu z tytułu niezdolności do pracy. W przypadku, gdy renta jest dzielona, otrzymać można: 85 proc. – dla jednej osoby uprawnionej, 90 proc. – dla dwóch osób uprawnionych, 95 proc. – dla trzech i więcej osób uprawnionych.

Wzór wniosku o rentę rodzinną (ERR) dostępny jest na stronie: https://www.zus.pl/wzory-formularzy/emerytury-renty/renta-rodzinna/-/asset_publisher/SllhF3FswjZ/content/wniosek-zus-rp-2

Do wniosku o otrzymanie renty rodzinnej należy dołączyć akt zgonu osoby zmarłej oraz odpisy aktów urodzenia i aktów stanu cywilnego, które stwierdzają stopień pokrewieństwa osób uprawnionych do otrzymania świadczenia.

4. Ubezpieczenie na wypadek śmierci

Poza pieniędzmi wypłacanymi określonym osobom na wypadek śmierci przez ZUS lub pracodawcę, świadczenia mogą być wypłacane także przez firmy ubezpieczeniowe, z którym osoba zmarła zawarła umowy ubezpieczenia na życie. Umowa taka szczegółowo określa zakres ochrony, warunki i wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela, wysokość świadczenia oraz to, kto jest uprawniony do wypłaty środków finansowych.

URLOP OKOLICZNOŚCIOWY

W związku ze śmiercią bliskiej osoby przysługuje **urlop okolicznościowy** w pracy. Pracodawca jest zobowiązany do jego udzielenia. Wymiar takiego urlopu jest związany ze stopniem pokrewieństwa z osobą zmarłą. Osoba, której zmarł rodzic, współmałżonek, dziecko, ojczym lub macocha, mogą otrzymać 2 dni urlopu. Gdy śmierć dotyczy babci, dziadka, rodzeństwa lub innej osoby pozostającej na utrzymaniu lub pod bezpośrednią opieką – przysługuje 1 dzień urlopu.

Chcąc skorzystać z urlopu okolicznościowego, musisz złożyć pisemny wniosek oraz przedstawić do wglądu akt zgonu, bez konieczności pozostawiania oryginału lub kopii dokumentu.

Jeśli posiadasz grupową polisę uwzględniającą śmierć najbliższych osób możesz również zgłosić ich śmierć do wydziału kadr twojego pracodawcy i ubiegać się o wypłatę przysługującego ubezpieczenia.

SPADEK

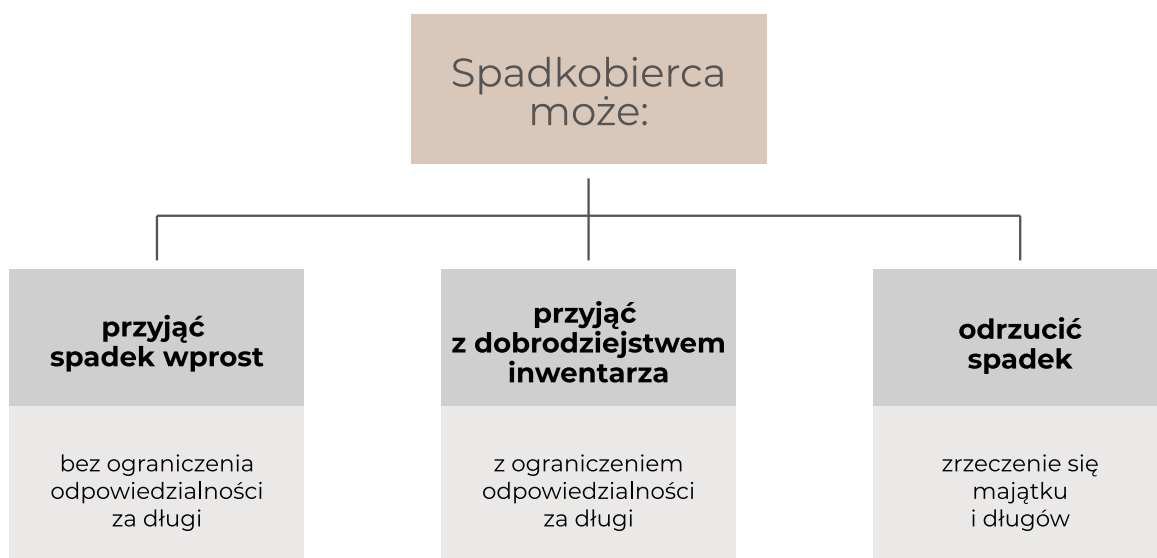
Prawdopodobnie najtrudniejszą procedurą po śmierci osoby bliskiej jest postępowanie spadkowe.

Spadek nabywa się z dobrodziejstwem inwentarza (tzn. odpowiedzialność za ewentualne długi spadkodawcy ponoszona jest do wartości ustalonego w wykazie albo spisie inwentarza spadku), o ile spadkobierca nie oświadczy inaczej. Oświadczenie dotyczące przyjęcia lub odrzucenia spadku dokonuje się przed sądem lub przed notariuszem.

Dlaczego to ważne?

Przyjęcie albo odrzucenie spadku jest o tyle istotne, że na tej podstawie ustala się odpowiedzialność poszczególnych spadkobierców przed bankami, towarzystwami ubezpieczeniowymi i windykatorami.

Zdarza się, że ostatnia wola zmarłego nie została spisana. W przypadku braku testamentu dziedziczenie odbywa się na podstawie przepisów prawa. Zgodnie z Kodeksem cywilnym, istnieją 4 grupy spadkobierców. Są to kolejno następujący bliscy zmarłego:

- » grupa I tzw. grupa zerowa – małżonek, dzieci oraz zstępni (potomkowie) dziecka, które nie dożyło otwarcia spadku,
- » grupa II – małżonek i rodzice, rodzeństwo i ich dzieci,
- » grupa III – dziadkowie i ich zstępni,
- » grupa IV – pasierbowie,
- » grupa V – gmina i Skarb Państwa.

Po zarejestrowaniu u notariusza aktu poświadczenia dziedziczenia lub od dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, spadkobierca musi w przeciągu miesiąca zgłosić spadek w Urzędzie Skarbowym. Tylko spadkobiercy z tzw. zerowej grupy, czyli z najbliższej rodziny, są zwolnieni z podatku spadkowego. Muszą jednak zgłosić przyjęcie spadku w Urzędzie Skarbowym w terminie 6 miesięcy.

Kto może dziedziczyć po zmarłym?

- » Spadkobiercy testamentowi, czyli osoby, które zmarły wskazał w swoim testamencie.
- » Spadkobiercy ustawowi – określani na podstawie pokrewieństwa (dzieci, wnuki, prawnuki, rodzice) lub więzi prawnej (małżeństwo, przysposobienie).

Uregulowanie kwestii spadkowych jest niezwykle istotne w celu uzyskania m.in. tytułu do spadku. Aby skutecznie stać się właścicielem składników majątku spadkowego względem osób trzecich, najpierw musisz przeprowadzić odpowiednią procedurę nabycia spadku, czy to na drodze sądowej, czy w formie aktu notarialnego.

Czym jest zachowek?

Jeżeli z treści testamentu wynikałoby, że spadkodawca pominął swoich najbliższych krewnych, to mają oni prawo do tzw. zachowku – określonej części spadku, który dostaliby, jeśli zmarły nie sporządziłby testamentu. Wartość tzw. zachowku wynosi połowę tego, co spadkobiercy otrzymaliby w spadku bądź 2/3 tego udziału, jeśli spadek dotyczy małoletnich i osób trwale niezdolnych do pracy. Dzieci, rodzice bądź małżonek, nawet jeśli nie są wymienione w testamencie, mogą dochodzić praw do części spadku od tych, którzy otrzymali go więcej, niż wynikałoby to z dziedziczenia ustawowego.

ZAMKNIĘCIE ZOBOWIĄZAŃ KONSUMENCKICH ZMARŁEGO

Wszystkim podmiotom, wobec których zmarły posiadał zobowiązania i umowy, należy zgłosić śmierć. W tym celu może być potrzebna kopia aktu zgonu.

Bardzo ważne aby spadkobiercy sprawdzili wszystkie zobowiązania, jakie miał zmarły, np. umowa z bankiem, firmą pożyczkową, spółką ubezpieczeniową, wspólnotą mieszkaniową, spółdzielnią, siecią komórkową, operatorem gazowym lub energetycznym i wszelkimi innymi podmiotami.

W przypadku śmierci klienta umowa o świadczenie usług co do zasady wygasa.

Aby tak się stało, dostawca usług musi zostać poinformowany o śmierci abonenta. Operator nie dostaje informacji z urzędu, że jego klient zmarł i nadal może wystawiać faktury na nazwisko zmarłego. Dlatego tak ważne jest, aby osoby najbliższe (rodzina, spadkobiercy) dokonały takiego zgłoszenia i właściwie je udokumentowały (kopią aktu zgonu). Osobom tym przysługuje także prawo do informacji co dalej stało się z ich wnioskami.

1. Sprawy finansowe

Do istotnych formalności należy zamknięcie wszystkich zobowiązań, w tym zamknięcie konta bankowego, które posiadała osoba zmarła. Śmierć posiadacza skutkuje rozwiązaniem wszystkich umów, z wyjątkiem rachunków wspólnych. Jeśli osoby uprawnione chciałyby zablokować konto bankowe i rozwiązać umowę – do takiego działania najczęściej wystarczy akt zgonu. Z kolei do wypłaty środków z takiego konta na ogół niezbędne będzie postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wydane przez sąd lub akt poświadczenia dziedziczenia sporządzony przez notariusza.

Pełnomocnictwa

Wszelkie pełnomocnictwa do rachunku czy innych usług finansowych wygasają wraz ze śmiercią konsumenta. Osoby, które do tychczas były upoważnione do realizacji zleceń, w tym rodzina, czy pełnomocnik nie mogą wówczas logować na rachunek zmarłego, nie wolno im używać jego loginów, haseł, czy PINów. Osobom tym wolno natomiast realizować określone zlecenia – zgodnie z regulaminami konkretnych usług. Instytucje finansowe powinny informować o zakresie i warunkach takich legalnych działań dotyczących usług, które mogą być wykonywane po śmierci – zapoznajmy się z tymi unormowaniami i poinformujmy o tym szczególnie naszą rodzinę i pełnomocników, co będzie im dozwolone a co zabronione.

Rachunek bankowy

Całość majątku zgromadzonego na rachunku bankowym zmarłego wchodzi w skład spadku, który podlega dziedziczeniu przez spadkobierców. Pieniądze zmarłego można wypłacić na podstawie poświadczenia tytułu prawnego potwierdzającego spadkobranie i złożenia dyspozycji wypłaty. Wcześniej, na podstawie rachunków z kosztów pogrzebu, można wypłacić z konta zmarłego kwotę, która je pokryje.

Przy realizacji zgodnych z prawem transakcji z konta osoby zmarłej (jest nim zwrot kosztów pogrzebu na rzecz osoby, która je uiściła) bank może zadawać pytania, czy żądać przedłożenia odpowiednich dokumentów przez osoby uprawnione do takich wypłat. Instytucja finansowa powinna jednak wyraźnie i jednoznacznie przekazać jakie dane, w jakim terminie i dlaczego muszą być jej dostarczone. W sytuacji, kiedy bank będzie żądał informacji nieproporcjonalnych, nadmiarowych i nie będzie w stanie uzasadnić swojej prośby – można to zgłaszać Rzecznikowi Finansowemu

W przypadku, gdy rachunek jest współwłasnością kilku osób (np. współmałżonków) – śmierć jednego z nich nie oznacza automatycznego rozwiązania umowy. Trwałość umowy z bankiem zasadniczo zależy w takim przypadku od woli samych współwłaścicieli – dobrze jest, aby skontaktowali się oni z bankiem i ustalili zasady co będą chcieli zrobić w przypadku śmierci jednego ze współwłaścicieli.

W związku z tym, że po śmierci posiadacza umowa jest rozwiązywana to bank nie będzie realizować usług powiązanych z rachunkiem np. poleceń przelewu. Zwróćmy na to uwagę, ponieważ może to oznaczać powstanie zadłużenia i związane z tym daleko idące konsekwencje (np. nieopłacony w terminie czynsz, w skrajnej sytuacji może oznaczać nawet eksmisję).

Ważnym uprawnieniem konsumenta jest nieodpłatne ustanowienie w banku tzw. „dyspozycji wkładem na wypadek śmierci”. Umożliwia to określonemu gronu uprawnionych do korzystania z ustalonej przepisami puli środków zgromadzonych na koncie osoby zmarłej (aktualnie w wysokości ponad 163 tys. zł). Dysponowanie tą kwotą jest przy tym możliwe bez konieczności przeprowadzenia postępowania spadkowego. Takie rozwiązanie jest możliwe w przypadku każdego rachunku indywidualnego, np. ROR, konta oszczędnościowego, czy lokaty terminowej, ale już nie w przypadku jednostek funduszu inwestycyjnego (kwoty z tego tytułu wchodzi do masy spadkowej)

Lokaty

Jeśli zmarły miał lokaty bankowe – o ile nie pozostawił innych dyspozycji np. w testamencie – środki na nich zgromadzone wchodzi w skład masy spadkowej tak, jak każde inne aktywa spadkodawcy. Wyjątkiem o tej reguły jest możliwość ustanowienia tzw. „dyspozycji wkładem na wypadek śmierci” (patrz ramka powyżej) i środki z lokat będą mogły być w pierwszej kolejności przekazane osobom uprawnionym z tytułu tej właśnie dyspozycji, podczas gdy pozostała część wejdzie w skład spadku.

Karta kredytowa

Jeśli zmarły miał kartę kredytową, uprawniona osoba dokonująca czynności prawnych po zmarłym, może ją zablokować w banku po przedstawieniu aktu zgonu. Po uzyskaniu informacji o zgonie także i bank powinien zablokować kartę a sama umowa ulegnie rozwiązaniu.

Kredyty i pożyczki

Śmierć kredytobiorcy nie prowadzi do natychmiastowej wymagalności (spłaty) kredytu. Nie wynika to jednak z żadnego przepisu. Zadużenie kredytowe wejdzie w skład spadku po zmarłym jako jedno z pasywów (długów) spadkowych. Terminy płatności kredytu będą dotyczyły osobno każdej z rat zobowiązania.

Po śmierci kredytobiorcy najlepiej dokładnie sprawdzić całą dokumentację zmarłego, ponieważ wyznacza ona kolejność poszczególnych etapów procesu zakończenia zobowiązań, w tym takich jak: zachowanie obligatoryjnych terminów i konieczność wystąpienia do podmiotów, w których wydawane są dokumenty niezbędne do dopełnienia czynności urzędowych.

Do natychmiastowej spłaty kredytu może jednak dojść w sytuacji, kiedy w umowie kredytowej zostanie zawarty odpowiedni zapis. Wówczas termin przedawnienia wynosi trzy lata dla całej istniejącej kwoty zobowiązania i upływa po trzech latach od śmierci kredytobiorcy, przy czym koniec terminu przedawnienia przypadnie na ostatni dzień tego roku kalendarzowego, w którym zmarł konsument.

Sprawy dotyczące umorzenia kredytu mają indywidualny charakter. Kredyt może zostać umorzony w całości lub częściowo. Umorzenie wiąże się z obowiązkiem zapłaty podatku dochodowego od osób fizycznych.

Firmy pożyczkowe

Zobowiązania po zmarłym z tytułu zawartych umów w firmach pożyczkowych, również wejdą w skład spadku po zmarłym jako długi, które spadkobiercy będą zobowiązani spłacić.

Windykacja i komornik

Po śmierci dłużnika masa spadkowa, w tym długi, mogą podlegać dziedziczeniu, o ile spadek po zmarłym został przyjęty bez żadnych ograniczeń (dlatego tak ważne jest to czy i na jakich warunkach ewentualnie przyjmujemy spadek, o czym piszemy wyżej). Jeśli długi po zmarłym odziedziczyli jego spadkobiercy, wierzyciel może do-

chodzić od nich spłaty. Aby dowiedzieć się, kto odziedziczył masę spadkową, wierzyciel powinien w pierwszej kolejności skierować do sądu pismo z zapytaniem, czy postępowanie spadkowe już się odbyło.

W zależności od tego, jaką odpowiedź uzyska, może:

- » złożyć wniosek o wydanie odpisu postanowienia o nabyciu spadku – jeśli postępowanie spadkowe zostało już zakończone,
- » złożyć wniosek o rozpoczęcie postępowania spadkowego – jeśli jeszcze się nie odbyło.

Po ustaleniu, kto odziedziczył masę spadkową zmarłego, wierzyciel może polubownie wezwać spadkobiercę do spłaty. Jeśli nie odzyska należności w toku „miękkiej” windykacji, może rozpocząć etap windykacji „twardej” i wstąpić na drogę postępowania sądowego. Jeśli uzyska tytuł egzekucyjny opatrzony klauzulą wykonalności, będzie miał prawo przekazać sprawę kancelarii komorniczej, która rozpocznie postępowanie egzekucyjne. W oku egzekucji komornik będzie mógł zająć majątek spadkobiercy: jego wynagrodzenie, należące do niego ruchomości lub nieruchomości.

2. Ubezpieczenia

W sytuacji śmierci bliskiej Ci osoby musisz pamiętać o innych zobowiązaniach finansowych zmarłego.

Jeśli taka osoba posiadała różnego rodzaju umowy ubezpieczenia, należy zgłosić fakt zgonu ubezpieczycielowi – jeśli będziesz beneficjentem takiej umowy, otrzymasz należną Ci sumę ubezpieczenia. Konieczne jest sporządzenie stosownych wniosków i ich odpowiednie udokumentowanie – zależnie od treści ogólnych warunków umów przyjętych przez konkretnego ubezpieczyciela. Zgodnie z prawem towarzystwo ubezpieczeniowe ma 30 dni na wypłatę świadczenia po wniesieniu kompletnej dokumentacji przez osoby uprawnione.

OC

Np. samochodu – nowy właściciel powinien zgłosić się do towarzystwa ubezpieczeniowego z aktem zgonu i aktem darowizny lub testamentem, by został wpisany w polisę.

Ubezpieczenie dobrowolne

Np. mieszkania – trzeba dostarczyć do towarzystwa ubezpieczeniowego akt zgonu i akt darowizny lub testament, by zakończyć umowę ubezpieczenia.

Polisa na życie

Pieniądze z polisy zmarłego otrzymuje osoba, którą wskazał on w polisie (uposażony). Jeśli takiej osoby nie wskazał, pieniądze otrzymają spadkobiercy.

Otwarty Fundusz Emerytalny

Zasadą jest, że pieniądze z OFE są częścią majątku zmarłej osoby. Zgodnie z przepisami, niektóre środki zgromadzone na subkoncie ZUS mogą być dziedziczone przez osoby wskazane przez zmarłego za życia. Jeśli zmarły nie wskazał beneficjentów, środki te wchodziły w skład masy spadkowej i są rozdzielane zgodnie z przepisami prawa spadkowego.

3. Mieszkanie

a. własnościowe/wspólnota mieszkaniowa:

Jeżeli zmarły pozostawił po sobie testament, wówczas mieszkanie dziedziczy ten, kto został wskazany przez spadkodawcę.

W przypadku, gdy nie ma testamentu, w pierwszej kolejności dziedziczą małżonek i dzieci zmarłego. Jeżeli potomek spadkodawcy nie dożył otwarcia spadku, czyli zmarł przed nim, prawo przechodzi na wnuki spadkodawcy. W przypadku kolejnych grup spadkobierców ich prawo do dziedziczenia pojawia się dopiero wtedy, gdy brak jest osób przypisanych do wcześniejszej grupy.

W sytuacji, gdy z rodziny zmarłego nie ma nikogo, kto byłby uprawniony do dziedziczenia, spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy. Jeżeli miejsce ostatniego zamieszkania spadkodawcy nie da się ustalić lub znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa.

b. spółdzielcze:

Dziedziczeniu podlegają lokale objęte prawami własności (własnościowe i z prawem odrębnej własności). Mieszkanie ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu nie podlega dziedziczeniu. Dziedziczy się jedynie opłacony wkład.

c. komunalne:

Ze względu na fakt, że mieszkania komunalne nie są własnością ich lokatorów, niemożliwe jest dziedziczenie tego typu nieruchomości. Istnieje jednak opcja podjęcia innych działań, które spowodują, że dane lokum będzie mogło być użytkowane przez osoby najbliższe zmarłego najemcy.

Prawo najmu lokalu mieszkalnego po zmarłej osobie przechodzi na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami. W przypadku śmierci najemcy w stosunek najmu wstępują: małżonek niebędący współnajemcą, dzieci najemcy i jego współmałżonka, inne osoby, wobec których najemca był zobowiązany do świadczeń alimentacyjnych oraz osoba pozostająca faktycznie we wspólnym pożyciu z najemcą np. w konkubinacie.

Warunkiem koniecznym jest jednak, by te osoby zamieszkiwały na stałe z najemcą w tym lokalu do chwili jego śmierci. Nie wystarczy zatem, że były zameldowane w tym samym mieszkaniu. Przed przyznaniem prawa do najmu danego lokalu komunalnego samorządy prowadzą wywiad środowiskowy, by zorientować się, czy przyszły najemca rzeczywiście mieszkał w danym lokalu.

4. Operator energetyczny i gazowniczy

Bardzo ważną kwestią jest przepisanie umowy na dostawę prądu i gazu. Jeśli operator nie otrzyma informacji o śmierci klienta, będzie nadal naliczał opłaty stałe za kolejne miesiące. W związku z tym spółka świadcząca usługi energetyczne lub gazowe może wystąpić z roszczeniem do spadkobierców. Sytuacje te ujawniają się np. przy składaniu reklamacji lub zgłoszeniu wniosku o wymianie układu rozliczeniowo-pomiarowego.

Prawo nie reguluje formalności związanych z zakończeniem trwania umowy na dostawę prądu lub gazu, zawarcia nowej lub przepisaniem licznika na wypadek śmierci abonenta. Nie ma konieczności wypowiedzania umowy, można skorzystać z przeniesienia praw własności np. w drodze cesji.

Jeżeli zależy Ci na kontynuacji dostaw prądu lub gazu, skontaktuj się bezpośrednio ze sprzedawcą, aby przedstawić dokumenty i zawrzeć nową umowę. Weź ze sobą odpis aktu zgonu abonenta, przedstaw tytuł prawny do nieruchomości oraz dokument (np. akt notarialny) poświadczający, że jesteś jedynym spadkobiercą lub zgodę innych spadkobierców stanowiącą poświadczenie dziedziczenia.

Na podstawie ostatniego rachunku można ustalić, kto jest sprzedawcą prądu lub gazu. W wypadku braku rachunku nazwę sprzedawcy można ustalić u dystrybutora zarządzającego infrastrukturą. Kontakt ze sprzedawcą pozwoli na ustalenie sposobu rozliczania.

Przenosząc prawa własności, sprawdź, jak chcesz być rozliczany, czy według taryfy, czy na podstawie złożonej oferty.

5. Telekomunikacja

Abonament telefoniczny – aby zablokować konto u operatora sieci komórkowej, napisz wniosek o rozwiązanie umowy i dołącz do niego kopię aktu zgonu. Umowa będzie rozwiązana z pominięciem okresu wypowiedzenia.

6. Serwisy społecznościowe (Facebook)

Facebook – jeśli zmarły miał profil na Facebooku, członek rodziny lub wykonawca testamentu może zamknąć jego konto. Trzeba dostarczyć administratorom portalu akt zgonu lub akt urodzenia zmarłego. Konto można też przełączyć w status in memoriam (ku pamięci). Może to zrobić każdy, kto udowodni, że użytkownik zmarł. Podobne zasady obowiązują na innych serwisach społecznościowych: Instagramie oraz X.

KOPERTA „NA WSZELKI WYPADEK”

Warto przemyśleć sporządzenie listy zawierającej wszystkie istotne informacje oraz zgromadzenie najważniejszych dokumentów na wypadek własnej śmierci. Materiały te możesz umieścić w jednej kopercie i pozostawić ją w rękach zaufanej osoby (członka rodziny, najbliższego przyjaciela, prawnika, lekarza). Takie informacje z pewnością będą pomocne.

Co może się znaleźć w kopercie „na wszelki wypadek”?

1. **Informacja wstępna** – czyli opis, czym jest zgromadzony w kopercie zestaw dokumentów i materiałów.
2. **Najważniejsze kontakty** – numery telefonów i adresy osób dla Ciebie najważniejszych, czyli tych, które zostaną zawiadomione w pierwszej kolejności.
3. W przypadku, kiedy nie masz rodziny – informacja o ustanowieniu osoby upoważnionej do wizyt w szpitalu, czy pozyskiwania dokumentacji medycznej.
4. **Treść testamentu** oraz wszelkich pełnomocnictw, jakie ustanowisz. Pełnomocnictwa, jakie zostały ustanowione za życia – wygasają z chwilą śmierci, a więc naruszeniem prawa będzie np. zrealizowanie wypłaty z banku, czy skorzystanie z innych usług zdalnych za pomocą loginu na Twoim profilu użytkownika przez pełnomocnika (choćby miał on takie prawo za Twojego życia zgodnie ze stosownym umocowaniem).
5. **Emerytura** – informacje o emeryturze, Otwarty Fundusz Emerytalny, Indywidualne Konto Emerytalne, Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego, Pracownicze Plany Kapitałowe i inne istotne.
6. **Pracodawca** – jeśli pracujesz, podaj informacje o pracodawcy, a także o ewentualnych pożyczkach zaciągniętych w miejscu zatrudnienia (różważ dołączenie kopii zeznania podatkowego).

7. **Banki** – wskaż listę banków, SKOK-ów, firm pożyczkowych, a także wystawców kart kredytowych z podaniem numerów kont, na których masz rachunki, lokaty, karty płatnicze, kredytowe i debetowe; dobrze jest też sporządzić listę wszystkich pożyczek i zadłużeń oraz ich wysokości z podaniem danych banku lub firmy pożyczkowej. Żadna osoba nie może posługiwać się loginem, hasłem, czy PIN-em osoby zmarłej.

Zgodnie z prawem istnieje możliwość nieodpłatnego ustanowienia w banku tzw. „dyspozycji wkładem na wypadek śmierci” – wówczas po śmierci jedynego posiadacza rachunku bank będzie mógł dokonać wypłaty określonej kwoty pieniężnej z Twojego rachunku na rzecz wskazanych przez Ciebie osób tj. małżonkowi, dzieciom, rodzicom, dziadkom, czy rodzeństwu. Kwota taka jest zgodnie z prawem ograniczona i wynosi dwudziestokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (obecnie w taki sposób można zatem dysponować kwotą ponad 163 tys. zł). Suma ta nie wchodzi do masy spadkowej a cała procedura przebiega znacznie szybciej niż postępowanie spadkowe, ponieważ nie trzeba w ogóle wszczynać postępowania sądowego o stwierdzenie nabycia spadku ani udawać się do notariusza w celu uzyskania aktu poświadczenia dziedziczenia. Dodatkowo bank ma obowiązek wypłacić koszty pogrzebu tej osobie, która przedstawiła rachunki za wydatki z tego tytułu. Wypłata następuje wówczas z rachunku osoby zmarłej (do wysokości nieprzekraczającej kosztów zwyczajowego urządzenia pogrzebu). Informację o wszystkich rachunkach w bankach czy SKOK-ach bliscy zmarłego i spadkobiercy mogą pozyskać także w centralnej bazie (więcej informacji na <https://www.kir.pl/nasza-oferta/klient-indywidualny/centrum-wymiany-informacji/centralna-informacja>).

8. **Hipoteka** – dane banku, w którym masz kredyt hipoteczny; informacje, na jakich warunkach kredyt jest zawarty; dyspozycje, co się dzieje w wypadku śmierci jednego z kredytobiorców.
9. **Ubezpieczenia** – informacja o posiadanych polisach na życie, wszelkich innych polisach ubezpieczeniowych dotyczących naszego mienia (optymalnie z numerami polis, czy z informacjami o płatnościach składek).
10. **Informacje inwestycyjne** – z jakimi podmiotami zawarliśmy umowy inwestycyjne, jakiego rodzaju inwestycje posiadamy, dane o akcjach, obligacjach, w tym dane do osoby kontaktowej z biura maklerskiego. Sprawdźmy także w miejscu, w którym kupowaliśmy inwestycje, procedurę określającą kogo, w jaki sposób i na jakich warunkach można ewentualnie uprawnnić do dysponowania aktywami na wypadek śmierci i wpiszy kluczowe informacje na ten temat do koperty.

11. **Informacje o pożyczkach prywatnych** – dane o wszystkich pożyczkach (zarówno tych, jakie wzięliśmy, jak i tych, jakich udzieliliśmy) – u kogo i ile, z jakim terminem, na jaki procent i na jakich warunkach.
12. **Zobowiązania i długi** – napisz szczegółowo, jakie masz długi i krótkoterminowe zobowiązania, w szczególności: postępowania windykacyjne, komornicze i z jakich tytułów je posiadamy.
13. **Mieszkanie** – akty notarialne potwierdzające własność nieruchomości, a także informacje o obciążeniach, kredytach, hipotekach (możesz dodać i opisać komplet kluczy do mieszkania, skrzynki pocztowej, piwnicy, strychu, garażu itp.). Jeśli którąś z nieruchomości wynajmujesz (firmie lub osobie fizycznej) – dołącz umowę najmu z podaniem danych najemcy.
14. **Samochód** – kopia dokumentów samochodu, ubezpieczenia OC i AC, informacje o przeglądach technicznych oraz serwisie (do koperty możesz włożyć zapasowe kluczyki).
15. **Rachunki** – lista instytucji, z którymi podpisaliśmy umowy na świadczenie usług – wspólnota/spółdzielnia, dostawca energii, gazu, internetu, telewizji kablowej, usług telekomunikacyjnych itp.
16. **Komputer** – zabezpiecz ważne dane z prywatnego komputera, skrzynek e-mailowych, zasobów w chmurze, pozostaw informacje o subskrypcjach usług, programach komputerowych, posiadanych licencjach itp.
17. **Serwisy społecznościowe** – pozostaw informacje o posiadanych kontaktach na serwisach społecznościowych i ustal zawczasu zasady ich usuwania na wypadek śmierci.
18. **Komórka** – pozostaw informacje o posiadanych numerach telefonów, w tym o operatorach sieci komórkowych, z którymi masz zawarte umowy na świadczenie usług telekomunikacyjnych i ustal warunki rozwiązania umowy po swojej śmierci (sprawdź wcześniej u operatora zasady, na jakich warunkach możesz ewentualnie uprawnnić inne osoby do dysponowania telefonem na wypadek śmierci).
19. **Działalność gospodarcza** – jeśli taką prowadzisz, wskaż wszystkie istotne dane: numer KRS, dane z CEIDG, NIP, REGON, informacje o właściwym Urzędzie Skarbowym, ZUS-ie itd., oraz dane osób (księgowa, prawnik, partnerzy biznesowi, wspólnicy spółki cywilnej, zarządca sukcesyjny).
20. W kopercie możesz zamieścić także oświadczenia dotyczące ewentualnego pobrania organów do przeszczepu i wszelkie kluczowe ustalenia osobiste, np. rodzaj pochówku (kremacja), typ ceremonii (religijna czy świecka) itp.
21. Pamiętaj o aktualizowaniu wskazanych informacji, np. raz w roku i wpisywaniu informacji o dacie aktualizacji (np. na pierwszej stronie całego pakietu).

